

Tomáš FOLTÝN

Ferdinand August z Lobkovic (1655-1715).

K jeho funkci hlavního komisaře na říšském sněmu v Řezně (1692-1698)

Úvod

V 16. a hlavně pak ve století následujícím se začala rodit moderní diplomacie. Působení konkrétních šlechticů v této oblasti nebylo dlouhodobé ani nepřetržité, s určitostí lze však tvrdit, že bylo určitým předstupněm dalšího uplatnění přímo u císařského dvora či v jiných významějších funkcích.¹

Počátky soustavnějších diplomatických kontaktů mezi státy je možné nalézt již v 16. století, kdy si rakouští Habsburkové udržovali vyslance u svých španělských příbuzných, papežské kurie či Benátkách. Jejich masivní nárůst je však spojen až z období po třicetileté válce.² Řada trvalých vyslaneckých pozic se zrodila z aktuální potřeby, jiné byly pro malý význam nahrazovány či rušeny. Teprve na přelomu 17. a 18. století lze tvrdit, že se habsburská diplomacie a její síť stálých zastoupení přetvořila do podoby určitého stabilnějšího systému.³

¹ K této problematice více Andreas PEČAR, *Die Ökonomie der Ehre. Höfischer Adel am Kaiserhof Karls VI.*, Darmstadt 2003, s. 41-53.

² Největší vliv na tyto změny měla jednání o vestfálském míru, která pozměnila systém pravidel vzájemného střetávání panovníků a jejich zástupců. Srov. Barbara STOLLBERG-RILINGER, *Die Wissenschaft der Feinen unterschiede das Präzedenzrecht und die Europäischen Monarchien vom 16. bis zum 18. Jahrhundert*, Majestas 10, 2002, s. 125-150.

³ Existují však jisté pochybnosti, proč by působení v diplomatické sféře mělo mít svébytné postavení mezi ostatními „kariérami“ šlechticů raného novověku. Srov. Petr MAŤA, *Svět české aristokracie (1500-1700)*, Praha 2004, s. 465-466. Základní literaturou k problematice císařských vyslanců je Klaus MÜLLER, *Das kaiserliche Gesandtschaftswesen im Jahrhundert nach dem Westfälischen Frieden (1648-1740)*, Bonn 1976. Jako základní přehled stálých diplomatických misí i příležitostných poselstev lze brát Ludwig BITTNER – Lothar GROSS (Hg.), *Repertorium der diplomatischen Vertreter aller Länder seit dem westfälischen Frieden (1648)*, Bd. I (1648-1715), Oldenburg-Berlin 1936; Friedrich HAUSMANN (Hg.), *Repertorium*, Bd. II

Udržování tohoto systému v chodu však bylo nesmírně nákladné. Habsburská dvorská komora nebyla schopná v plné výši hradit náklady spojené s vyslaneckými pozicemi, proto bývalo zvykem, že se samotní vyslanci významně podíleli na zaplacení svých vydáních. To byl jeden z důvodů, proč byli do cizích zemí vysíláni jen ti nejbohatší šlechtici, kteří stáli v čele legací. Na druhé straně se zde v nižších pozicích začal postupně etablovat sbor sekretářů, radů či agentů neurozeného původu, kteří ručili za praktickou stránku činnosti zahraničních vyslanectví. To bylo pro správný chod úřadu klíčové. Činnost řádných i mimořádných vyslanců byla naplněna zejména náležitou reprezentací na poli dvorského ceremonálu. Předpokládalo se, že vyslanec bude důstojně reprezentovat nejen statut svůj, ale hlavně i postavení svého monarchy. Složitý dvorský ceremoniál tvořil totiž svébytný „politický jazyk“, což vedlo k tomu, že úspěšným diplomatem byl pouze ten jedinec, který se v tomto světě přesných norem vystupování a jemných detailů chování uměl pohybovat.⁴

Tato drobná studie si klade za cíl přispět k výše vymezené problematice a zejména upozornit na základní problémy spojené se studiem působení českých raně novověkých šlechticů v zahraničních misích, protože v české historické vědě stálo toto téma doposud stranou zájmu. V první rovině by tak měl přispět na příkladu Ferdinanda Augusta z Lobkovic přispět k rozšíření povědomí o českých vyslancích v cizině, kterých bylo ve sledovaném období velké množství.⁵ O působení císařských vyslanců u různých zahraničních dvorů či sněmů je možné získat přehled zejména díky pracem rakouské a německé provenience, kde se této tématice věnují již delší dobu.⁶ Vyslanectví u říšského sněmu v Řezně mělo dobrou po-

(1716-1763), Zürich 1950 a Otto Friedrich WINTER (Hg.), *Repertorium*, Bd. III (1764-1815), Graz – Köln 1965. Ke konkrétním osobám vyslanců srov. pozn. č. 6.

⁴ Srov. P. MAŤA, *Svět*, s. 466 či K. MÜLLER, *Das kaiserliche Gesandtschaftswesen*, s. 116-143 (o roli ceremonálu v životě vyslanců), 162-179 (o hrazení výdajů vyslanců), 180-252 (o šlechtě v diplomacii). Schéma praktického zabezpečení zahraniční mise pomocí dalšího vyslance bylo užito i v případě říšského sněmu v Řezně, kde společně s Lobkovicem působil Jan Frídrieh ze Seilernu (1646-1715), který udělal v habsburských diplomatických službách poměrně významnou kariéru. Srov. Reinhold LORENZ, *Ein Pfälzer Handwerkersohn als Wiener Hofkanzler, Reichsgraf Johann Friedrich von Seilern*, in: TÝŽ (Hg.), *Drei Jahrhunderte Volk, Staat und Reich*, Wien 1942, s. 165-195. Dalším takovým „druhým“ vyslancem, jehož osudy jsou dobře známy, byl Jan Daniel Kramprichs z Kronenfeldu, který působil mimojiné na haagském kongresu. Srov. Volker JARREN, *Europäische Diplomatie im Zeitalter Ludwigs XIV. Das Beispiel Johann Daniel Kramprichs von Kronenfeld (1622-1693)*, *Jahrbuch für Europäische Geschichte* 3, 2002, s. 101-131.

⁵ Jejich důležitost je možné doložit na mnoha příkladech. Jedním z nich je fakt, že prakticky na žádném významném mírovém jednání v průběhu 17. století nechyběl příslušník českého šlechtického rodu. Mezi císařskými vyslanci na jednání v Münsteru byl Maxmilián z Trauttmansdorfu (1584-1650), kongresu v Nijmegenu se účastnil František Oldřich Kinský (1634-1699), v Rijswiku císařskou stranu zastupoval Dominik Ondřej z Kounic (1654-1705) a jednání s Turky ve Sremských Karlovcích v roce 1698 byl účasten i Leopold Josef Šlik (1663-1723).

⁶ Jako základní práci k této problematice je možné brát dílo K. MÜLLER, *Das kaiserliche Gesandtschaftswesen*. Srov. též Anuschka TISCHER, *Diplomatie*, in: *Enzyklopädie der Neuzeit* 2, Stuttgart-Weimar 2005, sl. 1028-1041; Holger Thomas GRÄF, *Die Entstehung des neuzeitlichen Gesandtschaftswesens aus dem Geist der Curiositas – das Diarium des Johann Sebastian Müller als diplomatiegeschichtliche Quelle*, in:

věst. Bylo spojeno s velkým množstvím ceremoniálních povinností. Přesto je nelze brát za tradiční vyslanecký post, jakým bylo například zastoupení u papežské kurie nebo ve Španělsku. Říšský sněm byl totiž v podstatě sněmem vyslanců jednotlivých kurfiřtů, říšských knížat a měst, kteří se pokoušeli vést vlastní samostatnou politiku. Tato dualita bývala překonávána v případech, kdy se jednalo o celoříšských problémech. Císař, který se zde nechával kvůli prestiži a společenské hierarchii zastupovat pokud možno příslušníky knížecích rodů, zde formálně zastával jako hlava římské říše vedoucí úlohu. Ze svého titulu měl sněmu předsedat, zahajovat a ukončovat jeho jednání.⁷

Druhým základním cílem této studie a zejména pak přiložené edice je poukázat na důležitou roli dvorského ceremoniálu, jehož nerespektování mohlo přinést velké diplomatické problémy.⁸ Česká historiografie se této problematice mimo několika drobných studií prak-

Katrin KELLER – Martin SCHEUTZ – Harald TERSCH (Hg.), *Einmal Weimar – Wien und retour. Johann Sebastian Müller und sein Wienbericht aus dem Jahr 1660*, Wien-München 2005, s. 179-191. Ke konkrétním osobám srov. např. studii Max BRAUBACH, *Graf Dominik Andreas Kaunitz (1655-1705) als Diplomat und Staatsmann*, in: Heinrich Fichtenau – Erich Zöllner (Hg.), *Beiträge zur neueren Geschichte Österreichs*, Wien-Köln-Graz 1974, s. 225-242; TÝŽ, *Wilhelm von Fürstenberg (1629-1704) und die französische Politik im Zeitalter Ludwigs XIV.*, Bonn 1972; Grete MECENSEFFY, *Im Dienste dreier Habsburger. Leben und Wirken des Fürsten Johann Weikhard von Auersperg*, in: Archiv für Österreichische Geschichte (AÖG) 114, 1938, s. 295-509; Constantin von HÖFLER, *Die diplomatische Correspondenz des Grafen Johann Wenzel Gallas, kaiserlichen Gesandten in London während des spanischen Successionskrieges*, AÖG 41, 1869, s. 291-311; August SEDLÁČEK, *Diplomatická činnost Jana Václava Gallase v Anglii v letech 1704-1711*, Sborník Severočeského muzea, Historia 9, 1988, s. 53-67 a další. Z české provenience lze větší zájem registrovat zejména o postavy vyslanců, kteří směřovali k Turkům. Srov. Petr ŠTĚPÁNEK, *Výdaje Heřmana Černína na jeho první vyslanecké cestě do Istanbulu v letech 1616-1617*, I. Edice textu, ČNM-řada historická 170, 2001, č. 1-2, s. 47-81; č. 3-4, s. 14-42; o jeho druhé cestě do Turecka pak Simona BINKOVÁ – Josef POLIŠENSKÝ (edd.), *Česká touha cestovatelská. Cestopisy, deníky a listy ze 17. století*, Praha 1989, s. 206-225 a též František TISCHER, *Heřman hrabě Černín z Chudenic. Obraz ze života a činnosti jeho*, Praha 1903. Do Turecka se jako člen jednoho z poselstev dostal i Václav Vratislav z Mitrovic. Srov. jeho cestopis Alois BEJBLÍK, *Václav Vratislav z Mitrovic. Příhody Václava Vratislava z Mitrovic, které on v tureckém hlavním městě Konstantinopoli viděl, v zajetí svém zakusil a po šťastném do vlasti navrácení sám Léta Páně 1599 sepsal*, Praha 1977. Na Univerzitě Pardubice se této tematice věnuje Lenka VINTROVÁ, *Diplomatická cesta Prospera Antonína Berchtolda k tureckému sultánu v roce 1740*, Univerzita Pardubice 2004 (bakalářská práce KHV FHS UPa). Srov. její příspěvek v tomto sborníku.

⁷ Srov. P. MAŤA, *Svět*, s. 473. K postavení císařských komisařů u říšského sněmu více Walter FÜRNRÖHR, *Die Vertreter des habsburgischen Kaisertums auf dem Immerwährenden Reichstag*, Verhandlungen des Historischen Vereins für Oberfalz und Regensburg 123 - 124, Regensburg 1983, s. 71-139 a 1984, s. 99-148.

⁸ K otázce problémů vznikajících z nedodržování nepsaných ceremoniálních pravidel přináší ve svých posledních studiích zajímavé poznatky Rostislav Smíšek. Srov. Rostislav SMÍŠEK, *Deník Ferdinanda ze Schwarzenberku jako pramen historického bádání (Příspěvek k poznání mobility císařského dvora na sklonku 17. století)*, in: Jiří KUBEŠ (ed.), *Šlechtic na cestách v raném novověku*, Pardubice 2007 (v tisku) či dále TÝŽ, *Dvorská kariéra očima knížete Ferdinanda ze Schwarzenberku*, Jihočeský sborník historický 73, 2004, s. 94-120. V obou těchto studiích poukazuje na to, že dvorský ceremoniál byl jednou z nejdůležitějších forem sociální interakce a jakýkoli prohřešek proti tomuto úzu chování přinášel velké rozladění. Takové zaváhání mohlo mít dalekosáhlé důsledky, a proto měl být každý neustále připraven a snažit se předcházet jakémukoliv pochybení. Účast na jakékoli dvorské kratochvíli pak byla jakousi veřejnou prezentací uspořádání dvora. To se projevovalo například při velkých hostinách, kdy byl předem určen zasedací pořádek, který naznačoval společenské postavení každého účastníka této události. To plně odpovídá mentalitě raně novověkého šlechtice, který si bedlivě hlídal svoji pozici v hierarchicky uspořádané společnosti. Nebylo myslitelné, aby někdo další, kdo na to neměl právo, zaujal stejnou pozici jako on. Tato hierarchie byla předem striktně stanovena – ať už pomyslným žebříčkem dosažitelných hodností či jejich

ticky nevěnuje.⁹ Velmi populární je toto téma v poslední době obzvláště mezi německými historiky.¹⁰ O tom, jak velkou roli hrál tento ceremoniál v každodenním životě, podávají výpověď ceremoniální příručky běžně vznikající již v 17. století, které přesně definovaly formy chování.¹¹ Tato jemná řeč symbolů, přesných pohybů a gest tak v zásadě přesně vymezovala statut jakéhokoliv vyslance v základní rovině, nad kterou čněla druhá významnější poloha – adekvátní reprezentace jeho monarchy.¹²

Posledním, i když na tuto krátkou práci asi příliš smělým cílem je upozornit na fakt, že není možné vyčlenit vývoj českých zemí a potažmo i celé habsburské monarchie z událostí odehrávajících se na území Říše a zároveň Evropy. Konec 17. století byl v tomto prostoru naplněn výbojnou politikou Francie. V období, kdy Ferdinand August z Lobkovic působil na řezenském sněmu, probíhaly na území Dolní Falce boje, které byly ukončeny až uzavřením míru v Rijswiku v roce 1697. Tyto problémy se na říšském sněmu také řešily a není pochyb o tom, že se Lobkovic dostal do centra dění. O tom, jak s touto situací svázaná politická jednání probíhala, samozřejmě informoval zejména vídeňský dvůr, ale je pravděpodobné, že se alespoň jejich ohlasy dostaly díky osobní korespondenci i k rukám šlechticů pobývajících na našem území, čímž rozšiřovaly povědomí o událostech odehrávajících se v Říši.

II. Původ Ferdinanda Augusta z Lobkovic

Tato práce se ale především věnuje postavě Ferdinanda Augusta z Lobkovic a jeho působení na říšském sněmu v Řezně. Aby bylo možné zasadit jeho osobu do tehdejší společnosti, je třeba si alespoň stručně připomenout jeho původ.

Přestože se Lobkovicové nemohou chlubit svými předky v hlubokém středověku jako například Šternberkové, Valdštejnové a další, patří mezi šlechtické rodiny, kterým nesporně

symbolickou náplní. Postavení zároveň spoluutvářelo šlechticovu čest, jež byla také ostražitě střežena. Působit u jakéhokoliv dvora znamenalo vyrovnat se svou pozicí, podřídít se danému řádu a držet se všech jednoznačných kritérií, které vylučovaly jakékoli spontánní projevy chování.

⁹ Srov. P. MAŤA, *Svět*, s. 475-476. V brzké době by však měly vyjít výsledky výzkumů Jiřího Kubeše, který se zabývá též ceremonielem při volbě a korunovaci Leopolda I. římským císařem. Tato práce může přispět k rozšíření povědomí o této problematice.

¹⁰ Základní teze nabízí již dříve zmíněná práce B. STOLLBERG-RILINGER, *Die Wissenschaft*, s. 125-150. Zde je i v poznámkách výčet další literatury k této problematice. Dále srov. např. Miloš VEC, *Zeremoniellwissenschaft im Fürstenstaat. Studien zur juristischen und politischen Theorie absolutistischer Herrschaftsrepräsentation*, Frankfurt am Main 1997.

¹¹ K známým patří Julius Bernhard von ROHR, *Einleitung zur Ceremoniel-Wissenschaft der Großen Herren, Berlin 1729*, ND Leipzig 1990.

¹² Tato teze vychází z tzv. přednostního práva vycházejícího z jakéhosi úzu hierarchie panovníků, který však nebyl statickou jednotkou, ale docházelo k jeho změnám. K přelomu došlo zejména na vestfálském mírovém kongresu, kdy byl opuštěn původní systém předností, který byl nahrazen pravidly o stejných normách chování mezi stejně postavenými jedinci a jiným způsobem chování vůči níže postaveným. K této problematice srov. B. STOLLBERG-RILINGER, *Die Wissenschaft*, s. 131-133. K vestfálskému mírovému kongresu více Fritz DICKMANN, *Der Westfälische Frieden*, Münster 1965.

patří významné místo v kulturních a politických dějinách země. Lobkovicové ve svých dějinách vystupují až na drobné výjimky jako rod loajální k vládnoucím panovníkům, jako opěrný pilíř katolické víry a základních principů habsburské monarchie. Možná také proto zůstala tato rodina ukotvena v českém prostředí až do poloviny 20. století, kdy po vyvlastnění šlechtického majetku v roce 1948 odešla do Spojených států amerických. Po převratu v roce 1989 bylo zahájeno restituování majetku roudnických Lobkoviců, kterého se ujal Martin Lobkovic (*1928) a především pak jeho syn William (*1961), který spravuje rozsáhlý restituovaný lobkovický majetek s centrem v Nelahozevsi.¹³

O původu Lobkoviců existuje mnoho legend.¹⁴ Skutečný původ Lobkoviců se vztahuje pravděpodobně k tvrzi Újezd poblíž České Lípy. Zde je jmenován jakýsi Mareš z Újezda, který žil na konci 14. století. Ve vztahu k Lobkovicům hrál nejdůležitější roli jeho syn Mikuláš, dvořan a úředník při dvoře krále Václava IV. Díky svým schopnostem získal nějaké drobné statky, mezi něž patřila i ves Lobkovice, kde vystavěl tvrz a začal se podle ní psát. Majetek po něm zdědili jeho dva synové – Mikuláš a Jan.¹⁵ Ti založili dvě hlavní větve rodu – Hasištejnských a Popelů z Lobkovic.¹⁶

Jméno popelovské větve je pravděpodobně odvozeno od vsi Popelov na Českolipsku. S touto vsí a následně se jménem rodové větve „Popelové z Lobkovic“ je spjata i lobkovické erbovní heslo „POPEL JSEM A POPEL BUDU“, které ve své druhé rovině symbolizuje pomíjivost života a nevyhnutelnost smrti.¹⁷ V následujícím období došlo k dalšímu rozdělení

¹³ K základnímu studiu vývoje rodu Lobkoviců je k dispozici následující literatura. Úplnou genealogii rodu nabízí Stanislav KASÍK – Petr MAŠEK – Marie MŽYKOVÁ, *Lobkowiczové, dějiny a genealogie rodu*, České Budějovice 2002, kde je možné naleznout sekundární literaturu. Encyklopedická hesla věnovaná Lobkovicům lze najít v Petr MAŠEK, *Modrá krev. Minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích*, Praha 2003, s. 163-193; dále v *Ottův slovník naučný, díl XVI*, Praha 1900, s. 221-229 nebo ve slovníku Johann Heinrich ZEDLER, *Grosses vollständiges Universal Lexikon Aller Wissenschaften und Künste*, Bd. 18, Halle-Leipzig 1738, sl. 31-45 (citováno podle digitalizované verze na <http://www.zedlerlexikon.de/>) a v Constantin von WURZBACH, *Biografisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich*, Band 15, Wien 1866, s. 307. Další informace lze získat v různých studiích věnovaných jednotlivým členům lobkovického rodu.

¹⁴ Srov. např. pověst uvedenou Bartolomějem Paprockým z Hlohol, který jako „prapředka“ Lobkoviců uvádí jakéhosi příslušníka kmenu Lučanů, jehož jméno neslo přízvisko „z Lobec“. Ten bojoval proti Čechům, byl uvězněn a po propuštění odešel do Slezska, kde rod pokračoval pod jménem „z Lobkones“. Jeden z jeho potomků se pak údajně měl vrátit do Čech a založit rod Lobkoviců. Srov. S. KASÍK – P. MAŠEK – M. MŽYKOVÁ, *Lobkowiczové*, s. 16 či přímo Bartoloměj PAPROCKÝ z HLOHOL, *Diadochus*, Praha 1602.

¹⁵ *Ottův slovník naučný, díl XVI*, Praha 1900, s. 221-222.

¹⁶ Přes nepopíratelný význam hasištejnské větve rodu (např. známý humanista Bohuslav Hasištejnský z Lobkovic) bude dále popisována pouze větev Popelů z Lobkovic a to z následujících důvodů. Hlavní příčinou je fakt, že tato práce je věnována Ferdinandu Augustovi z Lobkovic, příslušníku popelovské větve rodu, a že tedy nemá smysl se věnovat druhé větvi, což by bylo kvůli jejímu velkému rozrodu a mnoha větším velice zdlouhavé a text by se posléze stal nepřehledným.

¹⁷ Zajímavé je to, že toto erbovní heslo se udrželo po celou dobu existence rodu v původní české podobě, což nemá obdoby. O erbovním heslu a o erbu samotném více S. KASÍK – P. MAŠEK – M. MŽYKOVÁ, *Lobkowiczové*, s. 11-13.

rodu na několik větví – bílinskou, peruckou, tachovskou, duchcovskou a chlumeckou, která byla následně zhruba na 120 let znovu rozdělena na dvě linie – vlastní chlumeckou a zbirožskou.¹⁸

Chlumecká větev rodu nese svůj název podle statku Vysoký Chlumeck ve středních Čechách. Jejím zakladatelem byl Janův syn Ladislav (†1505). Tato větev získávala postupně větší a větší majetek, s čímž úzce souvisel i vzrůst rodového vlivu. Mladší Ladislavův syn Ladislav (1501-1584) se stal oporou Habsburků v českých zemích. Ve své politické kariéře dosáhl významného úřadu nejvyššího hofmistra Království českého. Za svoje cenné služby získal v roce 1575 od císaře Maxmilána II. do držení říšská panství Sternstein a Neustadt v Horní Falci. Po jeho smrti se majetek rozdělil mezi jeho syny Ladislava (1566-1621), Václava (†1596) a Zdeňka Vojtěcha (1568-1628), který rodový majetek po krátké době znovu sjednotil.¹⁹

Zdeněk Vojtěch byl jedním z nejvýznamnějších členů tohoto rodu. V roce 1599 se stal nejvyšším kancléřem Království českého. Zdeněk Vojtěch se profiloval jako nesmlouvavý katolík, jeho nástup do funkce přinesl vzrůst vlivu katolické kliky u habsburského dvora. Svou pozici potvrdil sňatkem s bohatou vdovou po Vilémovi z Rožmberka Polyxenou, rozenou z Pernštejna (1566-1642),²⁰ čímž se Lobkovicův majetek a tím pádem i vliv dále rozrostl. Nadále tvrdě vystupoval proti protestantům, byl proti Rudolfovu Majestátu, který ze své pozice dokonce odmítl podepsat. V době stavovského povstání byl vypovězen z Čech, byl mu zkonfiskován veškerý majetek a Zdeněk Vojtěch byl nucen uprchnout do Vídně, kde nadále setrval na císařské straně. Odměnou mu byl Řád zlatého rouna, který získal jako první Lobkovic v historii, a také povýšení lobkovického rodu mezi rody knížecí.²¹

¹⁸ Nadále se práce bude držet hlavní chlumecké linie a to z podobných důvodů jako u dřívějšího rozvětvení. Viz pozn. č. 4. Podrobnější informace o všech větvích a liniích lobkovického rodu TAMTĚŽ, s. 18-33.

¹⁹ K osobě Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic srov. např. Pavel MAREK, *Svědectví o ztrátě starého světa: manželská korespondence Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic a Polyxeny Lobkovické z Pernštejna*, České Budějovice 2005; TÝŽ, *Poselství lásky a osamění. Manželské soužití Zdeňka a Polyxeny z Lobkovic*, HO 12, 2001, s. 114-119; Štěpánka KUTIŠOVÁ, *Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic. (Pokus o profil osobnosti)*, in: Václav BŮŽEK (ed.), *Příspěvky ke každodenní kultuře novověku*, České Budějovice 1995 (=Opera historica 4), s. 91-105 či Petr KOPIČKA, *Dvůr Zdeňka Vojtěcha a Polyxeny z Lobkovic ve dvacátých a třicátých letech 17. století*, Václav BŮŽEK – Pavel KRÁL (edd.), *Aristokratické rezidence a dvory v raném novověku*, České Budějovice 1999 (=Opera historica 7), s. 469-493. K jeho sídlům ve Vídni více Jiří KUBEŠ, *Sídelní strategie knížat z Lobkovic ve Vídni*, in: Porta Bohemica. Sborník historických prací 3, SOA Litoměřice 2005, s. 86-119.

²⁰ K osobě Polyxeny Lobkovické z Pernštejna více výše citované práce Pavla Marka nebo Josef JANÁČEK, *Ženy české renesance*, Praha 1996. Dále se její osobě více věnovala i Marie RYANTOVÁ, *Polyxena z Lobkovic*, in: Milena LENDEROVÁ a kol., *Eva nejen v ráji. Žena v Čechách od středověku do 19. století*, Praha 2002, s. 67-103, TÁŽ, *Polyxena z Lobkovic a její hospodářská činnost*, in: Petr VOREL (usp.), *Pernštejnové v českých dějinách. Sborník příspěvků z konference konané 8. - 9. 9. 1993 v Pardubicích*, Pardubice 1995, s. 105-114.

²¹ Srov. S. KASÍK – P. MAŠEK – M. MŽYKOVÁ, *Lobkowiczové*, s. 36-39.

Po jeho smrti spravovala majetek za zatím nedospělého syna Václava Eusebia vdova Polyxena. Ta v době konfiskací přikoupila k lobkovickému panství statek Nelahozeves s nádherným renesančním zámekem Griespeků z Griespachu.²²

Dědicem obrovského lobkovického majetku se stal jejich jediný syn Václav Eusebius z Lobkovic (1609-1677).²³ Jeho cesta do pozice nejdůležitějšího muže dvora císaře Leopolda I. vedla přes funkce v armádě (v roce 1650 se stal prezidentem dvorské válečné rady), několikaleté vedení diplomatických misí (např. vedení poselstva na volební sněm ve Frankfurtu nad Mohanem v letech 1657-1658) do úřadu nejvyššího hofmistra a prezidenta tajné rady. V jeho rukou se tak prakticky soustředila moc nad habsburskou zahraniční politikou. Václav Eusebius v ní prosazoval spojenectví s Francií, což ho nakonec připravilo o pozici u dvora. Útoky proti jeho osobě postupně sílily, až byl v roce 1674 zatčen a internován na svém zámku v Roudnici nad Labem, kde v domácím vězení prožil poslední tři roky svého života. Roudnický zámek se za Václava Eusebia dočkal nákladné přestavby, která z něj vytvořila jedinečné barokní sídlo. Na úpravách se podíleli významní architekti jako Francesco Caratti, Carlo Orsini, Antonio Porta či Carlo Lurago. Václav Eusebius také rozšířil lobkovické državy o zaháňské vévodství a také spojil německá panství do jednoho celku a dosáhl jejich povýšení na okněžněné hrabství.²⁴ Po jeho smrti nastoupil do role vedoucího představitele rodu Ferdinand August z Lobkovic.

III. Ferdinand August z Lobkovic (1655-1715)²⁵

Třetí vládnoucí kníže z Lobkovic, plným jménem Ferdinand August Leopold, se narodil jako nejstarší syn Václava Eusebia z Lobkovic a jeho druhé manželky Augusty Sofie Falcko-Sulcbašské dne 27. září 1655 na říšském rodovém sídle v Neustattu an der Waldnaab.²⁶ Zde se mu také pravděpodobně dostalo prvotního vzdělání, které plně odpovídalo po-

²² TAMTÉŽ, s. 39.

²³ K osobě Václava Eusebia z Lobkovic srov. Stefan SIENELL, *Die geheime Konferenz unter Kaiser Leopold I. Personelle Strukturen und Methoden zur politischen Entscheidungsfindung am Wiener Hof*, Frankfurt am Main 2001, s. 91-93; Zdeněk KALISTA, *Čechové, kteří tvořili dějiny světa*, Praha 1999, s. 147-156; S. KASÍK – P. MAŠEK – M. MŽYKOVÁ, *Lobkowitzové*, s. 40- 42 a 130; P. MAŠEK, *Modrá krev*, s. 181-183; *Ottův slovník naučný*, díl XVI, Praha 1900, s. 226. Moderní biografie tohoto významného šlechtice dosud neexistuje.

²⁴ S. KASÍK – P. MAŠEK – M. MŽYKOVÁ, *Lobkowitzové*, s. 41.

²⁵ K postavě Ferdinanda Augusta z Lobkovic se vyskytuje pouze nepatrné množství literatury. Srov. A. CATALANO, *L'Education del principe: Ferdinand August Leopold von Lobkowitz e il suo primo viaggio in Italia*, Porta Bohemica. Sborník historických prací 2, Litoměřice 2003, s. 104-127; S. KASÍK – P. MAŠEK – M. MŽYKOVÁ, *Lobkowitzové*, s. 42 a 130-133; P. MAŠEK, *Modrá krev*, s. 183; *Ottův slovník naučný*, díl XVI, Praha 1900, s. 226-227, či heslo ze slovníku J. H. ZEDLER, *Grosses vollständiges Universal Lexikon*, Bd. 18, blatt 032 (citováno podle internetové verze <http://www.zedler-lexikon.de/>).

²⁶ K tomuto místu srov. Heinrich ASCHERL, *Geschichte der Stadt und Herrschaft Neustadt a. d. Waldnaab*, Neustadt an der Waldnaab 1982 nebo *Verhandlungen des Historischen Vereins für Oberpfalz und*

žadavkům kladeným stavovskou společností druhé poloviny 17. století.²⁷ První ucelenější zprávy o jeho osobě jsou pak datovány k březnu roku 1668, kdy informoval otce o tom, že výuka probíhá dobře a že on sám je pilný.²⁸ Nejpozději v lednu 1673 se k němu připojil jeho mladší bratr František Vilém (1659-1698). V červnu tohoto roku pak společně absolvovali cestu do Norimberku, která byla předzvěstí Ferdinandovy kavalírské cesty.²⁹

Na tuto cestu, která tvořila pomyslný milník konce vzdělávání a počátku vlastní kariéry, se Ferdinand vydal v září 1673. Jako hlavní cíl této cesty bylo zvoleno známé univerzitní město Siena, které patřilo mezi tradiční cíle mladých šlechticů pocházejících ze středoevropského prostředí.³⁰ Ferdinand se zde měl věnovat nejen studiu (architektura, kresba či filozofie), ale i šlechtickým cvičením (šerm, jízda na koni, hra na hudební nástroje) a také navazovat kontakty s místní společností.³¹ Brzy však začaly do Vídně docházet zprávy o tom, že se princ pohybuje pouze v německém prostředí města, že neplní přesně stanovené úkoly, že je jeho přístup k výuce laxní atd., což vedlo k nespokojenosti otce, který zpětně nešetřil kritikou hofmistra.³² Když byl pak Ferdinandův otec Václav Eusebius v září roku 1674 odstraněn od císařského dvora a uvězněn na rodovém sídle v Roudnici nad Labem, musel se mladý šlechtic ze své cesty vrátit.³³

Regensburg, *Neustadt an der Waldnaab und die Fürsten Lobkowitz*, in: *Verhandlungen des Historischen Vereins für Oberpfalz und Regensburg*, Band 100, Regensburg 1959, s. 175-194.

²⁷ K prvotní fázi Ferdinandova vzdělávání zatím nebyly autorem nalezeny odpovídající prameny. Lze však odhadnout, že jeho výchova kopírovala tehdy obecné schéma, kdy výchova chlapce v šlechtickém prostředí započala někdy mezi šestým a osmým rokem. V tento čas byl odebrán z prostředí „fraucimoru“ a převeden pod dozor otce. V tomto okamžiku začal o chlapce pečovat najatý soukromý učitel (preceptor), který ho započal zasvěcovat do tajů čtení, psaní a základů věrouky. Někdy se stávalo, že se na šlechtickém sídle sešlo více stejně starých synů, kteří se vzdělávali společně. Příklad je možné nalézt například u Dietrichštejnů, kdy byli synové Maxmiliána z Dietrichštejna Ferdinand Josef a Maxmilián vysláni do Grazu ke vzdálenému strýci Zikmundu Ludvíkovi z Dietrichštejna. Jeho synové byli totiž zhruba stejně staří, a proto bylo možné, aby se vzdělávali současně. Srov. instrukci Maxmiliána z Dietrichštejna pro hofmistra Egidia Rubina z roku 1643. MZA Brno, RA Dietrichštejnů, inv. č. 1583, sign. 738, kart. 358. Obecněji k českým šlechtickým školám Marie KOLDINSKÁ, *Šlechtické školy v předbělohorských Čechách*, *Acta Universitatis Purkynianae, Philosophia et Historica* 1, *Studia Historica* 1, 1992, s. 217-222.

²⁸ Srov. dopis ze dne 6. března 1668 odeslaný z Neustattu a. d. Waldnaab. SOA Litoměřice, pracoviště Žitenice, Lobkowiczové roudničtí – Rodinný archiv (dále jen LRR), sign. D 177.

²⁹ Srov. dopis z 19. června 1673. TAMTĚŽ.

³⁰ Srov. například Martin SVATOŠ, *Studenti z českých zemí na univerzitě v Sieně (1573-1738)*, *Zprávy Archivu Univerzity Karlovy* 4, 1982, s. 29-63.

³¹ Srov. A. CATALANO, *L'Educatione*, s. 115. Parafrázovaný popis Ferdinandova denního programu nabízí i P. MAŤA, *Svět*, s. 313. Z této kavalírské cesty se dochovalo větší množství pramenů – cestovní instrukce, týdenních deníkových zprávy, souvislé řady korespondence Ferdinanda Augusta s otcem a zároveň i jeho hofmistra Benedetta Manfrediho. Srov. SOA Litoměřice, pracoviště Žitenice, LRR, sign. A 36 a D 177-179.

³² V tomto duchu se její zajímavou poznámka z výše citovaného popisu, kdy je na konci vepsáno: „...a tak zvolna uplyvá čas, bohudíky bez jakýchkoli neřestí.“ Srov. P. MAŤA, *Svět*, s. 313.

³³ Srov. A. CATALANO, *L'Educatione*, s. 117-118.

Na rodových sídlech se však Ferdinand nezdržel ani jeden celý rok. V září 1675 se vydal na svou druhou cestu do Itálie, aby zdárně završil své vzdělání.³⁴ Během předešlé cesty totiž nenavštívil jedno z center tehdejší Evropy – Řím, který byl zvolen jako hlavní cíl této druhé cesty. Z obavy, aby se neopakoval neúspěch předchozí výpravy, byl vyměněn celý Ferdinandův doprovod včetně hofmistra. Do italské metropole dorazili v prosinci téhož roku, strávili zde zhruba pět měsíců s jediným přerušением – čtrnáctidenním výletem do Neapole. V červnu 1676 byl pak Ferdinand již zpět na rodovém panství v Neustattu an der Waldnaab.³⁵

V dubnu 1677 převzal po smrti svého otce rodový majorát, který byl spojen s tituly knížete lobkovického a vévody zaháňského. První měsíce byly spojeny s vypořádáváním se s tímto dědictvím. V červenci téhož roku se Ferdinand poprvé oženil. Jeho chotí se stala Klaudivie Františka z Nassau-Hadamaru, která Ferdinandovi porodila tři potomky. Dospělosti se dožil pouze syn Filip Hyacint (1680-1734), budoucí tajný rada a nejvyšší hofmistr císařovny Alžběty, který po smrti svého otce v roce 1715 převzal rodinný fideikomis a knížecí titul.³⁶ Klaudivie Františka však krátce po jeho porodu zemřela.

Již za necelého půl roku se Ferdinand August oženil podruhé. Jeho vyvolenou se stala Marie Anna Vilemína markraběnka z Baden-Badenu (1655-1702), se kterou měl Ferdinand celkem osm potomků, z nichž nejvýznamnější byli Josef Antonín August (1681-1717) a Jan Jiří Kristián (1686-1753).³⁷ První z nich vyměnil svoji církevní kariéru za bitevní pole, kde dosáhl hodnosti polního podmaršálka. Zemřel na důsledky zranění v bitvě u Bělehradu. Jan Jiří Kristián byl zakladatelem mladší knížecí sekundogenitury na Mělníce, polním maršálem a tajným radou. Uplatnil se i v habsburské zahraniční politice, když byl v roce 1732 jmenován guvernérem na Sicílii a Lombardii.³⁸

Na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let 17. století pobýval Ferdinand střídavě na rodových sídlech v Roudnici nad Labem, hornofalckém Neustattu a v centru habsburské mo-

³⁴ I z této cesty se dochovalo poměrně velké množství pramenů. Jedná se o korespondenci, deníkové zápisky ve formě denních cedulí a v neposlední řadě o cestovní zprávu „*Italienische Reyßbeschreibung de 11. Octobris 1675 usque 17. Junii 1676*“. Všechny tyto prameny jsou uloženy v SOA Litoměřice, pracoviště Žitnice, LRR, sign. D 180-182.

³⁵ K této kavalírské cestě a zejména k římskému pobytu srov. Tomáš FOLTÝN, *Druhá kavalírská cesta a zejména římský pobyt Ferdinanda Augusta z Lobkovic (1675-1676)*, in: Jiří KUBEŠ (ed.), *Šlechtic na cestách v raném novověku*, Pardubice 2007 (v tisku).

³⁶ Literatury k Filipu Hyacintovi z Lobkovic je podobně malé množství jako u jeho otce. Mimo výše uvedených prací lze ještě zmínit zejména heslo v J. H. ZEDLER, *Grosses vollständiges Universal Lexikon*, s. 41 (citováno podle internetové verze <http://www.zedler-lexikon.de/>).

³⁷ V této souvislosti se jeví zajímavou informace Petra Matě, který na základě pramenů doksanské „vizionářky“ Maxmiliány Zásmucké uvádí, že Ferdinand měl prý tuto údajně nemilovanou manželku v úmyslu zákeřně zavraždit. Na jednom ze svých sídel, které se nacházelo na strmé skále, chtěl uspořádat velkou hostinu a během této společenské události měl v úmyslu shodit svoji manželku dolů takovým způsobem, aby to vypadalo jako nešťastná náhoda. Srov. P. MAŤA, *Svět*, s. 558-559 a pozn. č. 80 na s. 893.

³⁸ Srov. S. KASÍK – P. MAŠEK – M. MŽYKOVÁ, *Lobkowiczové*, s. 134-140.

narchie ve Vídni.³⁹ Cílevědomě se snažil získat nějaký významný úřad buďto u habsburského dvora, nebo v zemské správě Českého království či Slezska. Kvůli tomu rozesílal žádosti o pomoc při hledání vhodného uplatnění.⁴⁰ Vzhledem k faktu, že dlouho nemohl najít sobě odpovídající funkci,⁴¹ se Ferdinand zaměřil i na úřad nejvyššího hofmistra v české zemské vládě, který byl v této době stále obsazen Vilémem Albrechtem Krakovským z Kolovrat. Prosby o pomoc byly adresovány císařovně Eleonoře Magdaléně a jejímu otci falckému kurfiřtu Filipu Vilémovi, kteří se za něj měli přimluvit přímo u císaře Leopolda I., aby mu byl udělen status čekatele na výše uvedený úřad. Nakonec se tato aktivita ukázala zbytečnou, protože se mu v roce 1688 uprázdněnou funkci nepodařilo získat.⁴² V osmdesátých letech se tak jeho politická kariéra omezovala hlavně na působení u slezského knížecího sněmu.

Významnější pozice v rámci habsburské politiky se Ferdinand dočkal až na počátku devadesátých let, když nejdřív v roce 1689 získal titul tajného rady.⁴³ Na konci roku 1691 byl pak jmenován nástupcem Heřmana Bádenského (1628-1691)⁴⁴ v pozici hlavního komisaře (*Principal Commissarius*) při říšském sněmu v Řezně. Tuto funkci začal prakticky vykonávat až v únoru následujícího roku.⁴⁵ Tento způsob uplatnění nebyl v pobělohorském období ničím neobvyklým. V této době dosáhlo zastoupení šlechty z českých zemích v habsburských diplomatických službách gigantických rozměrů. Důvody byly zřejmé – funkce hlavního komisaře skýtala mnohem lepší odrazový můstek do dvorských úřadů než pozice v armádě. Vyslanci totiž často museli své působení financovat i ze svých zdrojů, čímž se v podstatě stávali věřiteli císaře, což mohlo být v blízké budoucnosti kompenzováno udělením nějaké význam-

³⁹ K Ferdinandově cestování na počátku osmdesátých let nabízí zajímavé srovnání sonda Jiřího Kubeše do let 1681-1682. Podle ní trávil Ferdinand August nejvíce času na cestách po Říši – např. do zmiňovaného Neustadtu (48-51%), dále pak pobytem ve Vídni (42%) a nakonec i návštěvami Roudnice nad Labem (7-10%). Srov. J. KUBEŠ, *Sídelní strategie*, s. 98.

⁴⁰ Toto tzv. „vprošování“ do zemských úřadů bylo oficiálně zakázáno Obnoveným zřízením zemským. Přesto k němu často docházelo. Zajímavé poznatky k této problematice přináší P. MAŤA, *Svět*, s. 358-363.

⁴¹ Naskytá se otázka, do jaké míry mu v tom bránila postava jeho otce, který se v sedmdesátých letech zdiskreditoval během působení v pozici prvního ministra císaře Leopolda I.

⁴² K problematice Ferdinandových počátečních potíží s kariérou srov. P. MAŤA, *Svět*, s. 359-360 a materiály uložené v SOA Litoměřice, pracoviště Žitenice, LRRÁ, sign. A 91 a 92.

⁴³ Srov. S. KASÍK – P. MAŠEK – M. MŽYKOVÁ, *Lobkowiczové*, s. 42. Udělení titulu tajného rady bylo však již v této době spíše záležitostí osobní prestiže a nepřinášelo svému držiteli nějaké reálné výsadní postavení. Bylo to zejména proto, že počet tajných radů velmi rychle narůstal, což s sebou neslo v důsledku i nízkou akceschopnost této rady. Srov. Mark HENGERER, *Kaiserhof und Adel in der Mitte des 17. Jahrhunderts. Eine Kommunikationsgeschichte der Macht in der Vormoderne*, Konstanz 2004, s. 69-72.

⁴⁴ Heřman Bádenský (1628-1691) byl pátým synem markraběte Viléma I. Bádenského. Jako vojevůdce se účastnil bitev s Turky v letech 1663-1664 a 1683. V letech 1672-1678 pak bojoval proti Francouzům. V roce 1681 byl za své činy dosazen do postu prezidenta dvorské válečné rady. Od roku 1688 do své smrti pak působil na říšském sněmu v Řezně. Srov. Hermann BEESE, *Markgraf Hermann von Baden (1628-1691). General, Diplomat und Minister Kaiser Leopolds I.*, Stuttgart 1991.

⁴⁵ K počátku jeho působení při říšském sněmu srov. následující prameny. Edice prvotní instrukce z 19. prosince 1691 je součástí této studie podobně jako první dopisy vyplývající z tohoto úřadu. K jeho další činnosti srov. Haus-, Hof- und Staatsarchiv (dále jen HHStA) Wien, Reichkanzlei - Prinzipalkommission Berichte, fasc. 32a-33c nebo Hofkammerarchiv (dále jen HKA) Wien, Hofzahlamtsbücher, Band 136-141.

nější funkce u dvora či případně v zemské správě.⁴⁶ Tento postup přinesl později kýžené ovoce i v Lobkovicově případě.

Obr. č. 1: Ferdinand August z Lobkovic. Převzato z práce Rudolf REISER, *Regensburg, Stadt mit vergangenheit. Eine Kulturgeschichte bis 1810*, Regensburg 1977, s. 161.

Post hlavního komisaře v Řezně mohl Lobkovic velmi přitahovat, protože Řezno se nacházelo nedaleko jeho říšských panství a funkce přinášela velké množství reprezentačních povinností.⁴⁷ Ferdinand August zde působil šest let, tedy do roku 1698, kdy ho vystřídal pavovský biskup Jan Filip z Lamberka (1651-1712).⁴⁸

⁴⁶ Srov. P. MAŤA, *Svět*, s. 470-477 či K. MÜLLER, *Das kaiserliche Gesandtschaftswesen*, s. 180-235 (kapitola Diplomatie als Adelsdienst und Beruf).

⁴⁷ K postavení císařských vyslanců u řezenského sněmu či obecněji k jejich pravomocem a náplni jejich činnosti W. FÜRNRÖHR, *Die Vertreter* či TÝŽ, *Der immerwährende Reichstag zu Regensburg. Das Parlament des Alten Reiches*, Regensburg – Kallmünz 1963. Informace o působení hlavních císařských

Ferdinandovi se totiž na konci roku 1698 konečně dostalo možnosti působit přímo u vídeňského dvora. Krátce po svém návratu do Vídně nejprve získal prestižní Řád zlatého rouna.⁴⁹ V prosinci pak oficiálně převzal funkci nejvyššího hofmistra u císařovny Vilemíny Amálie Brunšvicko-Lüneburské, manželky Josefa I.⁵⁰ Obdržení tohoto postu ho začlenilo do dvorské společnosti ve Vídni a přinutilo ho trvaleji pobývat v hlavním městě habsburské říše.⁵¹

Mimo nepopíratelného vlivu na kariérní růst přineslo působení u dvora Vilemíny Amálie i dva zásahy do Ferdinandova rodinného prostředí. V roce 1702 se Ferdinand potřetí oženil. Jeho ženou se stala Marie Filipina hraběnka z Althannu (1671-1706), která patřila ke dvoru této císařovny. Bezdětné manželství skončilo po čtyřech letech Mariinou smrtí. Ještě v témže roce si Ferdinand vzal další členku císařovny dvora Marii Luisu hraběnku ze Schwarzenberku (1689-1739).⁵²

vyslanců přináší i Max PIENDL, *Prinzipalkommissariat und Prinzipalkommissare am Immerwährenden Reichstag*, in: Dieter ALBRECHT (Hg.), *Regensburg – Stadt der Reichstage. Von Mittelalter zur Neuzeit*, Regensburg 1994, s. 167-184.

⁴⁸ Zajímavý přehled stálých diplomatických misí i příležitostných poselstev nabízí L. BITTNER – L. GROSS (Hg.), *Repertorium*, I, s. 123-174.

⁴⁹ Předávací ceremoniál proběhl 14. listopadu 1698. Mimo císaře, který tento řád předával, a arcivévody Karla se ho ze šlechtického prostředí účastnil například Filip Zikmund z Dietrichštejna (1651-1716). Srov. HHStA, Zeremonial Akten Protokoll, Band 5, fol. 461-462.

⁵⁰ Tento ceremoniál proběhl 24. prosince za účasti knížete ze Salmu, zřejmě nejvyššího hofmistra Josefa I. Karla Theodora Otty (1645-1710), jednoho z nejvýznamnějších šlechticů působících u vídeňského dvora hraběte Ferdinanda Bonnaventury Harracha (1637-1706), hraběte z Valdštejna (jedná se asi o nejvyššího komorníka Karla Ferdinanda (1634-1702)) a dvorského kancléře hraběte Pavla Bucelliniho (†1712). Srov. TAMTÉŽ, fol. 502. Zajímavé poznatky o náplni této funkce a povinnostech u dvora, které z ní vyplývaly, nabízí HHStA, Zeremonial Akten Protokoll, Band 6, fol. 300 a dále. Zajímavá je instrukce Ferdinanda III. z roku 1652 pro nejvyššího hofmistra císařovny dvora hraběte Fuggera. Srov. TAMTÉŽ, Zeremonial Akten, SR 10. Zde jsou uloženy i instrukce pro další dvorské funkce (nejvyšší štolba, nejvyšší komoří, dvorský nákupčí atd.). Většina z nich pochází ze dvorského prostředí Ferdinanda III. z padesátých let 17. století. Podle mého názoru se však tyto instrukce tradovaly i u dvorů dalších císařů, kteří se na ně zpětně odkazovali. Je tedy pravděpodobné, že se podle výše uvedené instrukce měl řídit i Ferdinand August z Lobkovic. K náplni činnosti nejvyššího hofmistra konkrétně na dvoře císařovny Eleonory Magdaleny Falcko-Neuburské nabízí informace Rostislav Smíšek ve svých studiích věnovaných Ferdinandovi ze Schwarzenberku (1652-1703). Upozorňuje, že soudobá společnost vnímala i tuto funkci jako velkou poctu. Úzká vazba na císařovnu totiž přinášela pevné zakotvení u dvora, což znamenalo být neustále v centru veškerého dění. Tento bezprostřední podíl na zábavách pořádaných pro císařský pár zvyšoval dvořanovu osobní prestiž. Vysoká dvorská funkce však provokovala ostatní níže postavené šlechtice svou atraktivitou. Hrozil stálý konflikt s konkurenty, kteří čekali na jakékoli zaváhání, jež by mohli využít k zákulisním intrikám. Proto se Ferdinand ze Schwarzenberku snažil vyhnout jakékoli delší absenci, kterou musel předem s panovnicí konzultovat. To se projevilo i v momentě, kdy onemocněl. Přesto, že jmenoval svého zástupce, nechal si posílat důležité listiny k osobnímu podpisu. Srov. R. SMÍŠEK, *Deník Ferdinanda ze Schwarzenberku a TÝŽ, Dvorská kariéra*, s. 94-120.

⁵¹ O Ferdinandových problémech s nalezením odpovídajícího ubytování více J. KUBEŠ, *Sídelní strategie*, s. 99-102.

⁵² Obě tyto svatby byly poměrně hodně sledovány dvorem. Dochovaly se z nich svatební smlouvy, které přesně stanovovaly povinnosti a nároky manželů. Zajímavé je i srovnání svědků, kteří pod tyto smlouvy připojili svůj podpis. Jedná se o přední šlechtice působící na habsburském dvoře, z nichž lze jmenovat například Jana Leopolda Donata Trautsona (1659-1724), s nímž se Ferdinand seznámil již během kavalírské cesty, Filipa Zikmunda z Dietrichštejna (1651-1716), hraběte Michala Václava z Althannu či knížete Ferdinanda z Fürstenberka. Srov. HHStA, Ehepakten des Hofstaates, OMeA SR, kart. 15, heslo Ferdinand

Poměrně překvapivý byl i konec jeho působení jako nejvyššího hofmistra císařovny, protože Ferdinand sám v roce 1708 na svou funkci rezignoval.⁵³ Do své smrti se pak Ferdinand pohyboval zejména mezi Vídní, svými rezidenčními sídly a zasedáním na slezském knížecím sněmu.⁵⁴ Ferdinand August z Lobkovic zemřel 3. října 1715 a je pochován podobně jako jeho otec v roudnickém kostele sv. Václava.⁵⁵

Závěrem je možné konstatovat, že Ferdinand August z Lobkovic plně pokračoval v rodové tradici působení v prestižních funkcích u vídeňského dvora.⁵⁶ Lobkovicové tímto plně zapadají mezi ostatní knížecí rody, z nichž lze jmenovat zejména Eggenberky, Schwarzenberky, Dietrichštejny či obě větve Liechtenštejnů. Z českých hraběcích rodů se jim pak v tomto mohli rovnat prakticky jen Valdštejnové.⁵⁷

IV. Edice pramenů

Oba dva publikované prameny pocházejí z vídeňských archivů. V prvním případě se jedná o Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Reichskanzlei, Prinzipalkommission Instruktionen, fasc. 1, v druhém případě pak o fond uložený ve stejném archivu v Reichskanzlei, Prinzipalkommission Berichte, fasc. 32a. Tyto fondy se týkají císařských zástupců na říšském sněmu v Řezně. K této problematice je ve vídeňských archivech poměrně velké množství pramenů, jen zprávy určené císařskému dvoru vzniklé za působení Ferdinanda Augusta z Lobkovic zabírají šest objemných fascikulů.

Instrukce i příloha k jednomu z Ferdinandových dopisů jsou psány úhlednou německou novogotickou kurzívou. Slova převzatá z jiných jazyků, například z latiny či italštiny,

Fürst von Lobkowitz. K císařovninu hofštátu srov. Beatrix BASTL – Gernot HEISS, *Hofdamen und Höflinge zur Zeit Kaiser Leopolds I. Zur Geschichte eines vergessenen Berufsstandes*, in: Václav BŮŽEK (ed.), *Život na dvorech barokní šlechty (1600-1750)*, České Budějovice 1996 (=Opera historica 5), s. 187-265.

⁵³ Srov. zápis ke jmenování nového hofmistra Karla Arnošta z Valdštejna: „*Nachdeme fürst Ferdinand von Lobkowitz ihrer m[a]jestät der regierender kayserin obrister hofmeister dieser sein hoff-amt resigniert und ihre kay[serliche] m[a]jestät diese seine resignation angenommen, und an sein des fürstens stelle dero hofmarschallen herrn Carl Ernst Grafen von Waldstein zu ihrer m[a]jestät der kayserin obrister hofmeistern allergnädigst resolviret,...*“ HHStA, Zeremoniall Akten Protokoll, Band 6, fol. 747-748.

⁵⁴ Na tomto sněmu byl například v termínech 22. 11. 1708 – 20. 3. 1709; 9./18. 12. 1710 – 14. 7. 1711 a 8./22./24. 3. – 28. 8. 1715. Za tyto informace děkuji dr. Petru Maťovi.

⁵⁵ Podle S. KASÍK – P. MAŠEK – M. MŽYKOVÁ, *Lobkowiczové*, s. 132.

⁵⁶ Zdeněk Vojtěch z Lobkovic byl nejvyšším kancléřem, Václav Eusebius prezidentem válečné rady a posléze nejvyšším hofmistrem Leopolda I a Ferdinand August nejvyšším hofmistrem císařovny Vilemíny Amálie. V této rodové tradici pokračoval i Ferdinandův syn Filip Hyacint – nejvyšší hofmistr císařovny Alžběty Kristiny.

⁵⁷ Srov. P. MAŤA, *Svět*, s. 432-433. K obecné typologii šlechtických životních stylů více Václav BŮŽEK – Petr MAŤA, *Wandlungen des Adels in Böhmen und Mähren im Zeitalter des „Absolutismus“ (1620-1740)*, in: Ronald G. ASCH (Hg.), *Der Europäische Adel in Ancien Régime. Von der Krise der ständischen Monarchien bis zur Revolution (ca. 1600-1789)*, Köln-Weimar-Wien 2001, s. 287-321. Tato problematika by však zasloužila hlubší výzkum.

byla v originálním textu psána humanistickým písmem. Podobně je tomu i u jmen osob nebo místních názvů. Tento úzus jsem se snažil dodržet i v následující edici, kdy je text v originále psaný humanistickým písmem oddělen od ostatního textu nekurzivní podobou. Při přepisu textu bylo použito důsledné transliterace. V textu je také respektováno kolísání malých a velkých písmen užitých v originálu. Pro rozepisování zkratk bylo užito hranatých závorek.

Instrukce pro Ferdinanda Augusta z Lobkovic jako hlavního komisaře při říšském sněmu v Řezně z 19. prosince 1691⁵⁸

Instrukce císaře Leopolda I. pro nastupujícího hlavního komisaře Ferdinanda Augusta z Lobkovic se zabývá zejména otázkami ceremoniálu. Přesně definuje, jak by mělo vypadat Lobkovicovo uvítání, zdůrazňuje výsadní postavení hlavního komisaře nad ostatními zástupci a snaží se ukázat základní postupy při udělování návštěv. Dále nového komisaře upozorňuje, jakým způsobem si má nechat projevovat své postavení například u hodovní tabule a píše také o tom, že jeho postavení musí být respektováno i při návštěvě kostela. Císař zde Ferdinanda zároveň varuje, že si má při jednáních držet odstup, ale zároveň zvyšovat respekt druhých ke své pozici. Otázkami konkrétní náplně Lobkovicovi činnosti se instrukce příliš nezabývá. Upozorňuje, že veškerá další nařízení, která mu mohou být zasílána v korespondenci, si má principiální komisař přečíst nejprve sám a poté je konzultovat se svým zástupcem. Závěrem císař připojuje své přání, aby Ferdinand August z Lobkovic spolehlivě plnil povinnosti vyplývající z titulu jeho nové funkce.

INSTRUCTIO PRO PR[inci]PE de Lobkowiz 19. x bris [Decembris] 1691

Leopold. tit[ulus]

Instruction und befehl für den hochgebohrnen unsern Lieben Oheimb und fürsten auch geheimen Rath Ferdinand in Schlesien zu Sagan hertzogen, fürsten und Regirern des hauses Lobkowitz, gefürsteten Graffen zu Sternstein, herren zu Chlumnitz und Raudnitz an der Elbe wornach sich derselbe als unser zu noch währendem Reichstag zu Regenspurg gevollmächtigter Kay[serlicher] Principal= Commissarius zu richten haben wird. Nachdem auf jüngst erfolgtes zeithliches ableiben Wey[land] des Tit[ulus] Hermann Marggrafens von Baaden⁵⁹ x. Unser und des gemeinen Weesens dienst erfordert, daß die von demselben einige Jahr her, und bis in das grab bey oberwehntem Reichstag zu Regenspurg rühmlich vertretene Kay[serlichen] Principal= Commissariat= Stelle mit einem andern ansehtlichen Subjecto förderlich widerumb ersetzt werde, und wür nun in der g[nä]d[i]gsten zuwersicht, daß anfangs erwehnter Hertzog zu Sagan seinem bekannten Eyßer, Treüe und geschicklichkeit nach, diese hohe Function rühm- und nutzlich versehen werde, demselben darzu g[nä]d[i]gst ausgesehen, und resolviret haben: Als werden S[ein]^e l[ie]bd[en] sich dahin ehstens zu erheben, bey Ihrer ankunfft zu

⁵⁸ HHStA, Reichskanzlei, Prinzipalkommission Instruktionen, fasc. 1. Jeden z opisů této instrukce se nachází i v SOA Litoměřice, pracoviště Žitenice, LRR, sign. A 31.

⁵⁹ Heřman Bádenský (1628-1691), Lobkovicův předchůdce ve funkci hlavního komisaře. Srov. pozn. č. 40.

Regensburg sich zuforderiſt mit unserem alldasigen Concommissario Johann Friederich edlen herrn von Seilern⁶⁰ zu unterreden, und alsdann zu Legitimierung Ihrer Persohn nicht allein hiebeyverwahrtes unser verschlossenes Kay[serlich]^{es} credenz= schreiben an gesamte Chur=fürsten und Stände des Reichs innhalts Copejlichen bejšchlusses, sondern auch unsern auf sie und jetzgedt. unsern Concommissarium samt und sonders gerichteten offenen gewaltsbrief, dem herkommen nach dem Chur-Maýnz[isch]^{en61} Reichs Directorio ein zuschicken, fort denen übrigen gesandten Ihre ankufft notificiren zu lassen, mithin Ihrer function, und respicirung unsers und des gemeinen Weesens interesse einen Anfang zu machen haben. Und gleichwie nun darauf unser gewollmächtigter Principal= Commissarius sowohl nahmens des gesamten Reichs, als von denen gesandten insbesondere wird bewillkommet, und visitiret werden; also hat er von unserem Concommissario die umständliche information einzuziehen, wie es bey der reception, und begleitung der Chur= und fürstlichen, auch Städt[isch]^{en} Gesandten und abgeordneten, in denen Solennen Deputationen, und Particular= heimsuchungen von Weyl[and] unsers Principal= Commissaris des Marggrafen von baaden L[ie]bd[en] gehalten worden, und demselben ferner zu inhariren, innsonderheit aber auch dahin zu sehen, daß auf beschehene notification an das Reich, und erfolgter Legitimierung seiner Persohn, die bewillkommung nomine Imperis nicht durch das Chur Maýnzische Directorium allein, sondern durch eine formal Reichß Deputation aus allen dreýen Reichßcollegys, verrichtet werde, allermassen solches unseres Principal= Commissaris höchster character und dignität erfordert, es auch vor diesem jederzeit also gehalten worden. und hat unseres Principal= Commissaris L[ie]bd[en] bey dergleichen Deputation sowenig, als bey empfangenden particularvisiten, noch auch bey der Taffel, oder in was für occasion es immer seýe, denen Chur= und fürstlichen, oder auch unsern oder andern König[lichen] durchreýsenden, oder allda Subsistirenden Ministris und abgesandten in dero behausung die oberhand zu geben, sondern hierinn, und allen andern fällen der alten observanz gemäß das decorum unserer höchstansehenlichen Kay[serlich]^{en} Principal= Commission oder representation genau ist zu beobachten, wie Sie dann auch der dasigen gewohnheit nach denen Chur= und fürstlich]^{en}, oder anderer Ständen Ministris keine revisita zu erstatten haben. Sonsten stellen wir zwar S[eine]r L[ie]bd[en] g[nä]d[i]gst anheimb, daß, wann sie sich mit unserem Kay[serlich]^{en} Concommissario, oder unseren Österreich[isch]^{en} gesandten Privatim ersehen, oder unterreden wolten, sie solches auch ohne solennität, oder von Ihnen empfangende formal= visita, so oft Ihro es beliebt, thun mögen: im übrigen aber werden Sie denenselben Ihren von alters hergebrachten praerogativen und ordnung nach alle geziemende Ehr und höflichkeit zu erweisen wissen. Gestalten dann, so viel innsonderheit unsern Concommissarium anbelanget, ob zwar dessen character, und die Ihm gebührende, auch bey anfang des Reichstags unweigerlich erwiesenen Ehr bey seinen letztern vofahrenen verschiedentlich angesfochten, und denenselben viel ungebührliches zugemunthet worden, wie jedoch er auf unsere gnädigste verordnung bey denen Reichß Deputationen, da Reichßguttachten überreichet werden, und andern actibus solennibus wird zu erscheinen pflaget, auch mit abstellung anderer unordnungen bereits ein gutter anfang gemacht worden; also wird auch unsers Principal= Commissaris L[ie]bd[en] nicht nur darob ferners zu halten, sondern auch so viel ohne Weithläuffigkeit nach und nach geschehen kan, da bevorab dessen vollmacht also gefasset, wie oben gemeldet ist, seinethalben alles auf den alten fuß zu richten, und nechst S[eine]r L[ie]bd[en] nicht minder in dessen Persohn unsere Kay[serlichen] autorität, und innsonderheit, was deshalben der Ihm ertheilten Instruction einverleibet worden, zu behaupten von selbst geflißen seýn, mithin denselben, ob sie zwarn selbst ihme die vorhand in Ihrem hauß oder Taffel zu geben nicht schuldig seýnd, jedoch überall stracks und unmittelbahr nach Ihr für allen andern gesandten, wir die auch seýnd, setzen, auch Ihme sonst in allen occasionen etwas mehr Ehrbezeugung anthun, als Sie denen Churfürstlich]^{en} erweisen, oder erweisen lassen. Wie Sie dann in specie auch sorge tragen, und verfügen werden, so oft bey haltung des Te Deum, oder andern actibus solennioribus in denen Kirchen, unser kay[serlich]^e Commission majoris decori ergo sich in corpore einfindet, dabey auch unser Concommissarius stracks nach S[eine]r L[ie]bd[en] loco decenti, er decenter adaptato gesetzet, oder da es des

⁶⁰ Viz pozn. č. 2.

⁶¹ Mohučské arcibiskupství drželo již od středověku kurfiřtský hlas, který byl kodifikován Zlatou bulou císaře Karla IV. Mohučský kurfiřt byl říšským arcikancléřem, tzn. že byl oficiálně hlavou říšské kanceláře a jeho jménem vycházely všechny říšské písemnosti. Ve sledovaném období si drželo svůj velký význam i přesto, že počet kurfiřtů stoupal. Zasloužil se o to zejména mohučský arcibiskup Jan Filip ze Schönbornu (1605-1673).

orthis gelegenheit halber sich anderster nicht so wohl fügete, von deroselben in das Obere oratium mitgenommen, und Ihme die der orthen in denen Kirchen gewöhnliche Ehren erwiesen werden. So offft auch Chur= oder fürst[lich]^e gesandte die erste visita bey unserer Kay[serlich]^{en} Commission in corpore ablegen, oder bey Ihr in corpore einiges anbringen Thun wollen, ist solches nicht allein zuzulassen, sondern auch das letztere pro res exigentia er gravitate denen gesandten zuweilen ultro anzutragen, und die gesandte zu dem ende auch zu unserem Concommissario pro more zu schicken zu ermahnen, bey der zusammenkufft aber nach Ihrer L[ie]bd[en] unser Concommissarius die obere Stelle zu halten, und die Rede an beyde mit behöriger distinction von denen gesandten zu richten seyn wird. Allermassen es dann auch zu wiedererhebung unserer Kay[serlich]^{en} Commission gebührenden ansehens erreichen, und unß dannenhero Lieb seyn wurde, wann es dahin ohne contradiction wieder zu richten wäre, daß gleichwie noch anfangs jezigen Reichßtags geschehen, denen Commissions-Decretis sowohl, als Reichs guttachten unser Concommissarius mit inseriret wurde; Solte es aber diesfalls einige difficultät bey dem Chur= der Fürstl[ich]^{en} Collegio abgeben, so ist daraus Wein Negotium zu machen, sondern vielmehr darvon zu abstrahiren. Was sonst die negotia anbelanget, und in welchem Standt sich dermahlen die Reichs Sachen befinden, achten wir überflüssig anhero zu wiederhohlen, sondern zweiffeln eines theils nicht, daß unser Principal= Commisarius von seinem gewollmächtigten darab von Zeit zu Zeit, mithin absonderlich die zuverlässliche nachricht gehabt, welchergestalten Wir unß bereits dahin gnädigst erkläret haben, daß Wir unsers orthis nicht zu wieder seyn, sondern gern sehen würden, daß die Reichsverfassung, punctus securitatis publica, das Münzwesen, vergleichung eines gelegenen Orthis für unser Kayl[serlich]^{es} Cammergericht, und andere dergleichen obhandene Sachen vorgenommen, und dermahleins erörteret werden: Wollen unß aber fürnehmlich auf das jenige, so S[einer] L[ie]bd[en] nicht allein von offftige[melt]^{en} unserm Concommissario, sondern auch ans unserer Commissions= registratur ausführlich vernehmen werden, bezogen, und anbey unserer alldortigen Canzley verwalter samt denen Canzlisten, Krafft Ihrer bereits abgelegten eyds pflicht an S[ein]^e L[ie]bd[en] dergestalten hiemit angewiesen haben, daß Sie von deroselben in unsern Kay[serlich]^{en} Commissions= Sachen die gebührende dependenz haben, und unter deroselben, wie unserer vorigen Principal= Commissarien principal Direction ihr amt verrichten sollen. Allermassen dann auch mehrgel. S[ein]^e L[ie]bd[en] die von unß oder andern orthen an die gesamte Commission einlangende Schreiben forderist eröffnen, daraus mit unßerem Concommissario vertraulich communiciren, und durch Ihn der bisherigen ordnung nach zur registratur legen, auch die hinwiederumb abgehende relationes neben andern ausfertigenen Schrifften und actum, bevorab wann etwas geheimes vorfallet, durch keine andere, als verpflichtete Persohnen, dait alles desto mehr in gehöriger Enge verbleiben möge, expediren lassen, wie nicht weniger in allen unsern dienst betreffenden Sachen, neben dickgemeltem unserem ConCommissario auch mit unserer Österreich[isch]^{en} gesandtschaftt, als welchen allen einerley interesse, und gleichmässige beobachtung unseres Kay[serlich]^{en} dienstt, obwohl unter verschiedenen Nahmen und representationen obliegt, insonderheit, da es die Wichtigkeit der Materi erfordert, und an unserer Gnädigsten intention einiger massen möchte gezweiflet werden, in hergebrachten vertrauen Conferiren, und anbey mit denen wohlgesinnten, und mit unß respe allyrter Ständen gesandtschaftten, bevorab mit dem burgundischen, Chur Trier= Chur= bayrer= Chur = Brandenburg= und Pfaltzischen, auch annoch mit dem Schweden bremischen, so viel unser dienst es erheischet, oder zulasset, gutte correspondenz und vertraulichkeit zu pflegen, und Sie bey gutten intentionen zu erhalten befließen seyn werden.

Welchem allem, Wie unser P[rinci]pal= Commissarius seiner dexterität nach recht zu thun, und unß von dem verlauff dasiger negotiorum nebst angeheffeten Coons: gutt achten jedesmahl verläßliche nachrit zu erstatten nicht ermanglen wird; also werden Wir auch denselben mit behöriger resolution darauf versehen, und das fernere von Zeit zu Zeit gnädigst anbefehlen, auch seine leistende treüe dienst gnädigst zuerkennen unvergessen seyn. Verbleibende demselben mit.

COPIA INSTRUCTIONIS pro Principe de Lobkowiz d[e] d[ato] 19. Decem[bris] 1691

Příloha z dopisu datovaného zřejmě 20. února 1692, která obsahuje popis prvních Lobkovicových dnů na říšském sněmu v Řezně⁶²

V příloze výše uvedeného dopisu reflektuje Ferdinand August z Lobkovic své první dojmy a popisuje program prvních dní po příjezdu do Řezna. Uvádí zde, že se nejprve setkal se svým zástupcem Janem Fridrichem Seilernem. Poté absolvoval první návštěvy a setkání s dalšími zástupci činnými na tomto sněmu. Zároveň zde popisuje průběh svého nastolení do funkce, způsoby, jakými se v této pozici legitimoval, a v neposlední řadě uvádí i výčet představitelů, kteří vyslali do Řezna své zástupce. Denní program je zde rozepsán poměrně podrobně, díky čemuž je možné získat plastický pohled na první dny Lobkovicova šestiletého působení při říšském sněmu v Řezně.

Extracto ad instructionem

Allerundethänigsten bericht, was nach meiner des fusten von Lobkowitz anherokunfft im Ceremoniali bishero vorgelassen.

Nachdem ich den 12. Feb[ruar] umb Mittag allhie unbekandt ankommen; habe ich es baldt hernacher Keyser[lichen] Maye[stätt] von Commisario herrn von Seilern zu wissen gethan, er auch darauf also gleich in der Stille zu mir sich erhoben, und wir unß mit einander underredet, wie ein und anders anzugreifen sein möchte.

Den 13. Feb[ruar] hat er bey die offentliche visita abgelegt, und ich seiner empfangung halber das ienige beobachtet, was wegen haltenden unterscheidts zwischen denen Con Commisarius und übrigen gesandten in meiner Instruction außtruckt ist.

Selbigen abend habe ich die mit gegebene Keyser[lichen] verschloßenen Credentialen an die Reichs versammlung und offen vollmacht dem Chur Meintz[ischen] Directoris Heuvel⁶³ durch einen meiner Cavalieren zugesandt, er auch nebenst anderen höffliche Zuruckentbietungen, die erster, dem herkommen gemäß, folgenden morgen dictiren zu lassen versprochen: massen

Den 14. Feb[ruar] geschehen. Eben denselben vormittag auch ich durch zwey Cavaliers dene Chur[fürstlichen] und fürst[lichen] wie nicht minder denen gräf[lichen] gesandten: dene Stättischen aber durch meinen Secretarium meine ankunfft und angetretenes Principal Commissariat wissend gemacht, und sie mich hinwiederumb durch Ihre Legations Secretarios bewillkommen, etliche auch zugleich die stund zur aufwartung begehren lasßen.

Den 15. Feb[ruar] hat von meiner vorgegangen Legitimation der Chur Meintz[ische] Director dene 3 Reichs Collegys nachricht gegeben, und ist auf die wegen verschiedener ursachen, unter anderen auch umb in denen Commissions decreten halber sich desto besßer haben zu achten, unter der hauß beschehene veranlassung, daß die offentliche bewillkomung durch Solenne Reichs Deputation möchte beschleuniget werden, davon, mithin wegen der anrede und des zu gebrauchen habenden tituls geder, die Deputation auch also gleich beleibet, und dazu

Catholische
Chur Meintz

Augspurg[ische] Confess[ion] Verwandte
Chur Sachsen

⁶² HHStA, Reichskanzlei, Prinzipalkommission Berichte, fasc. 32a.

⁶³ Heinrich von Heuvel, mohučský zástupce na říšském sněmu a později říšský dvorský rada. Srov. Alfred SCHRÖCKER, *Ein Schönborn im Reich. Studien zur Reichspolitik des Fürstbischofs Lothar Franz von Schönborn (1655-1729)*, Wiesbaden 1978, s. 100.

Chur Beyern

Chur Brandenburg

Fürsten

Saltzburg
 Österreich
 hoch und Teütschemeister
 Coruey (?)
 Beyern
 Pfalz Lautern.
 Schwäb[ische] Praelaten

Magdeburg
 Bremen
 Sachsen Weymar
 Braunschweig Zell
 Braunschweig Wolfenbüttel
 Hessen darmstatt
 franck[ische] Graffen

Reichstätte

Cöllen

Nürnberg

Benennet über den Titul aber lang gestritten, in dem von einigen, zu besserer bezeugung der Ihrer Keyser[lichen] may[estätt] höchstem Characteri geziemenden Ehrenbietung, solchen aufs erste ein zurichten, gesucht, von dene weltlichen Chur[fürstlichen] und theils welt[lichen] fürst[lichen] gesandten aber dem von denen anderen vorgeschlagenen Praedicat durchleüchtig allein, oder mit hochgebohrnen, wieder Sprochen, und daher die sach zuweiterer beratschlagung biß auf den gefolgtten Sambstag verschoben worden.

Den 16. Feb[ruar] hat nach der zwischen dem Keyser[lichen] ConCommissario unnd österreich[ische] gesandschafft gepflogenen abrede, diese, gleichsamb auß dem von einigen gesandten vorigen tags dazu gegeben anlaß, ohne Ihre Keyser[liche] May[estätt] oder mich in geringsten zu impagniren, es baldt dahin gerichtet, daß geschlossen worden, biß zu denen von einigen gesandten grössern tituls halber ein zu hohlen gekommenden weiteren befehlen, bey denen Reichs Deputationen mich anzureden: Der Röm[ische] Keyser[liche] May[estätt] unsers allergnädigsten herrn zu gegenwertigen Reichstag gevollmächtigster höchstansehn[licher] Principal Commissario, gnädigster fürst und herr Er: hochfürst[licher] Gn[a]d[en] darauf auch von mir der Chur Meinz[ischen] Director die Stund zur ablegung der Solennen Reichs Congratulation stracks begehren lasßen, und ich selbige auf den andern tag gegeben.

Den 17. Feb[ruar] vormittag ist die Reichs Deputation zur bestimpten stand erschienen, und dieselber von meinen Cavalieren unten an der Stiegen beyden außsteigen: von mir aber enwendig der schwelle meines ersten vorzimmers mit darreichung der hand, wie diß orths gebrauchlich, und vorige H[err] H[err] Principal Commissarij gethan, ohne unterscheid der Vollgorem empfangen, und nechst meinen aufwartenden Cavalieren, von mir vorgehend, in das Audienz Zimmer begleitet: daselbst ich unter dem baldachin am tisch stehend auf die vorigen tags verglichene weise durch den Chur meinz[ischen] Directorem von Reichs wegen bewillkommet, von mir darauf kürztlich geantwortet, und endlich der zuruckbegleitung halber es wiederumb, wie bey dem empfang gehalten worden. Denselben nachmittag hat bey mir der neüe Chur Meintz[ischen] Director schäffer⁶⁴ zu der vermög vorigen tags eingeschickter Chur Meintz[ischen] credentialien erlangten stund sich eingefunden, und nur zu seiner Legitimierung mit vielen Stattlichen versicherungen seinen gewalt in originali und copia übergeben, welche ein ander und denen vorherigen ChurMeintz[ischen] Vollmachten gleichlautend befunden, einfolglich Ihm der gewohnheit nach das original ad acta Impery zuruck gesandt, die abschrift aber zu denen Commissions acten gelegt worden. Den abends darauf hat bey mir der Meintz[ische] abgehende Director Heüwel sich beurlaubet: beyde aber sind nicht durch die Vorzimmer, sondern wie die Churfürst[liche] gesandte bey meinem nechsten H[err] vorfahren weiland dem H[err] Marggraffen Hermann von Baden wegen des mit Ihnen noch nicht verglichenen Ceremonialio iederZeit gethan, durch meine galerie in das Audienz Zimmer eingetreten: habe einfolglich ich sie nicht inwendig an der schwelle des eüssersten vorzimmers empfangen können, wie es sonsten gleich der Deputation, hette geschehen müssen: an selbigen orth auch die bey mir in Corpore gewessen und denen Churfürst[lichen] gesandten gleich tractirende Österreich[ische] gesandschaft: ander bei mir sich bereits eingefundene gesandte aber mit dem bißherigen unterscheid, so viel mich angehetempfangen: wegen

⁶⁴ Johann Kaspar Schäffer (†1701), doktor práv a v letech 1692-1701 zástupce mohučského kurfiřta na řezenském sněmu. Srov. A. SCHRÖCKER, *Ein Schönborn im Reich*, s. 88.

meiner Cavalieren aber mit fleiß es als: halten lasßen, daß weder ein noch ander seits es zur notwen-dige nachfolge angezogen, sondern Ihrer Keyser[licher] May[estätt] freye händegelassen werden mögen, hiernechtens einmahl bey völliger einrichtung des Churfürst[lichen] Ceremonialis nach al-lergnädigstem belieben darunter zu verordnen.

Den 18. Feb[ruar] hat der abgehende Chur Meintz[ische] Director heüwel das vorig abends Ihm zu-geschikte und unterm schein vorheriger dergleichen exempelen, in wahrheit aber zu vermeýdung aller weitläuffigkeit, gleichwohl ohne einige verbindtlichkeit, der titulatur halber dem von der Reichs De-putation gethanen mündtlichen vortrag nach, eingerichtetes notification Decret an das Reich wegen des angehenden Directoris Schäffers Legitimation – dictiren lasßen, umb so mehrers, alß einige Churfürst[liche] gesandte der meinung zu sein bezeüget, daß dieser gegen der Reichs versammlung keinen Directorial actum, wie die verfügende Dictatur were, verüben könnte, es seýe dan zuvor durch das CommissionsDecret kund gethan worden, daß er zum Directorio bey D[er] Keyser[lichen] Com-mission sich legitimirt habe: wie wohl zu dem ende, da kein anderer ChurMeintz[ischer] Director vorhanden gewessen were, die Keyser[liche] Commission von der ansage zur dictatur dem Reichs Marschallen Ambt mündlich hette bedeüten lassen können, daß bey Ihr die Legitimation vorgangen, und dannenhero des neüen Directoris ansags=geheiß von dem Marschallen Ambt anzunehmen seýe, so zu künfftiger nachricht in solchen sich etwa zutragenden fällen allhir gleichmäßig anzumercken gut gefunden worden.

V. Závěr

Editované prameny vztahující se k osobě hlavního komisaře Ferdinanda Augusta z Lobkovic nabízejí zajímavý pohled do počátků jeho činnosti na říšském sněmu v Řezně. Mohou sloužit jako úvod k dalšímu bádání na poli působení císařských vyslanců nejen u výše zmíněného sněmu, ale i na dalších vyslaneckých pozicích napříč Evropou. Jejich dalším vý-chodiskem může být i hlubší výzkum role a průběhu dvorského ceremonálu, který je jejich primární náplní. V neposlední řadě lze tyto prameny díky jejich původu zahrnout do širšího spektra pramenů pocházejících ze říšského prostředí. To umožňuje jejich komparaci a další vy-užití ve srovnání s výsledky bádání českých, ale i zahraničních historiků, kteří se zabývají tématy říšského prostředí obecně či činností říšského sněmu v Řezně konkrétně.

Přesto je třeba brát v potaz úzký rozsah editovaného souboru. Jeho obsah tudíž bude třeba konfrontovat s dalšími prameny podobné provenience. V této souvislosti se v první řadě nabízejí zejména instrukce pro Ferdinandovy předchůdce a následovníky, které by mohly po-skytnout odpověď na otázku, zda-li se ceremonál a náplň činnosti komisařů působících v Řezně v průběhu let nějak měnila. Dalším potenciálním srovnávacím pramenem pak může být i korespondence, nebo lépe řečeno diplomatické relace, které Ferdinand více či méně pra-videlně zasílal do Vídně k rukám císaře, aby ho konkrétně informoval o průběhu jednání a o činnosti již několikrát zmíněného sněmu.

Summary:

Ferdinand August of Lobkowitz (1655-1715). A Contribution to his Function of Main Commissar (*Principal Commissarius*) at the Imperial Diet (*Reichstag*) in Regensburg (1692-1698)

The purpose of this article is, according to an example of Ferdinand August of Lobkowitz (1655-1715), to contribute to the important activity of Habsburg delegates by foreign congresses and courts. The other sense, especially of the appended edition, is to contribute to the role of court and diplomatic ceremonial in the period of 17th and the first half of 18th century. In the Czech historiography both of these subjects are almost unknown.

Ferdinand August of Lobkowitz was a member of one of the most considerable and richest noble families in the Czech lands. After some initial problems with his career at the Habsburg court he entered in 1692 active service by the imperial diet (*Reichstag*) in Regensburg. He served in the position of *Principal Commissarius* six years there. After that he became the *Hofmeister* of empress Wilhelmine Amalia.

The published sources are relating to the beginning of his activity at the *Reichstag*. The first of them is an instruction which was written by the emperor Leopold I. This instruction includes the basic rules and standards how Ferdinand should represent his new status. The second source is an appendix of one of the first letters that Ferdinand sent to Vienna. In these daily records it is described what happened during the first days after his arrival to Regensburg. Comparing these two sources we can discover to what level the premise of representation was the same as the reality described in the reports.

This study was not able in its shortness to gain some detailed answers to the aforementioned questions. More likely it should give a basic notice about the very interesting phenomenon of court ceremonial and important role of the delegates in Habsburg foreign policy.